

FRÁSÖGN

af fundi þingmannanefndar EES í Strassborg 19.-20. október 2022.

Af hálfu Íslandsdeildar þingmannanefnda EFTA og EES sóttu fundinn Ingibjörg Isaksen, formaður, Bjarkey Olsen Gunnarsdóttir, Diljá Mist Einarsdóttir og Gísli Rafn Ólafsson, auk Stígs Stefánssonar, ritara. Ingibjörg er formaður þingmannanefndar EFTA á árinu 2022 og stjórnáði fundinum ásamt Andreas Schwab, formanni sendinefndar Evrópuþingsins.

Á fundinum var fulltrúum stofnana ESB og EFTA að venju boðið að hafa framsögu í umræðum um þróun og framkvæmd EES-samningsins. Frummælendur voru Kristján Andri Stefánsson, fyrir hönd formennsku EFTA í sameiginlegu EES-nefndinni og EES-ráðinu, Petr Havlík, fyrir hönd formennsku ESB í EES-ráðinu, og Nicolas Von Lingen, fyrir hönd formennsku ESB í sameiginlegu EES-nefndinni. Í erindum þeirra og umræðunni sem á eftir fylgdi var m.a. fjallað um virkni og árangur EES-samstarfsins við erfiðar aðstæður í kjölfar innrásar Rússlands í Úkraínu, samstarf um viðbrögð við innrásinni og þátttöku EFTA-ríkjanna innan EES í þvingunaraðgerðum ESB. Áhrif stríðsins á innri markað EES hafa m.a. verið rof í aðfangakeðjum, hækkun verðlags og orkuskortur og hafa stjórnvöld gripið til ýmiss konar mótaðgerða, t.d. með því að koma til móts við heimilin vegna hækkunar orkuverðs. Þrátt fyrir þessar áskoranir hefur rekstur EES-samningsins gengið vel og árangur náðst við að ná niður svokölluðum innleiðingarhalla sem mælir fjölda þeirra gerða ESB sem bíða upptöku í EES-samninginn. Þá kom fram að viðræður væru hafnar um nýtt styrkjatímabil uppbyggingarstyrkja EFTA en markmið þeirra er að draga úr félagslegum og efnahagslegum ójöfnuði innan EES og efla tvíhliða samstarf milli EFTA-ríkjanna innan EES og fimmtán viðtökuríkja styrkja innan ESB.

Fjallað var um þróun stríðsins í Úkraínu undir sérstökum dagskrárlið og voru pólski Evrópuþingmaðurinn Witold Waszczykowski og Diljá Mist Einarsdóttir framsögumenn. Waszczykowski gagnrýndi að viðbrögð Vesturlanda við innrás Rússlands hefðu ekki verið nógu sterk og nefndi því til stuðnings að nýbúið væri að samþykkja áttunda pakka þvingunaraðgerða gegn Rússlandi. Af því mætti álykta að fyrstu sjö pakkar þvingunaraðgerða hefðu ekki nægt til þess að stöðva stríðið. Stríðið væri ekki háð til þess að breyta landamærum Rússlands og Úkraínu heldur til að eyða úkraínsku ríki og þjóð og færa Rússland í átt að landrými og stöðu ríkisins á tíma Sovétríkjanna. Waszczykowski sagði meiri hluta Rússa styðja stríðið og varaði við því að öfl á Vesturlöndum vildu frysta átökin og færa samskipti við Rússland til fyrra horfs. Mikilvægt væri að styðja Úkraínu af þunga því með ósigri í Úkraínu mundi stríðið færast til annarra Evrópulanda. Jafnframt væri mikilvægt að flytja hersveitir NATO til austurhluta bandalagsins til að styrkja varnir þar. Diljá Mist sagði það hafa verið alvarleg mistök að halda að friður yrði tryggður í Evrópu með viðskiptum við Rússland. Ekki hefði verið hlustað á raddir í Eystrasaltsríkjunum, Póllandi og víðar í Austur-Evrópu. Þau ríki töluðu árum saman fyrir daufum eyrum þegar þau voruðu við ógn frá Rússlandi. Mikilvægt væri að hlusta vel núna, styðja Úkraínu af fullum krafti og þrýsta á önnur ríki til hins sama. Öll EFTA-ríkin hefðu veitt mannúðaraðstoð til Úkraínu og tekið á móti fjölda flóttafólks. Þá hefði Noregur sent mikilvæg hergögn til Úkraínu og Ísland hefði lagt til loftflutninga með hergögnum frá öðrum ríkjum. Loks væri í skoðun að uppfæra fríverslunarsamning EFTA við Úkraínu til að greiða fyrir viðskiptum við landið.

Þá var fjallað um stöðu orkumála innan EES en stríðið í Úkraínu hefur haft mikil áhrif á orkuframboð, orkuverð og orkuöryggi í Evrópu. Framsögumenn í umræðunni voru finnski Evrópuþingmaðurinn Viller Niinistö og norski þingmaðurinn Trine Lise Sundnes. Í máli þeirra og umræðu sem á eftir fylgdi var m.a. farið yfir svokallaða *REPowerEU*-áætlun um að leita

nýrra orkugjafa og orkubirgja svo Evrópa sé ekki háð kaupum á jarðefnaeldsneyti frá Rússlandi og hröðun orkuskipta til grænna orkugjafa. Þá var farið yfir aðgerðir Norðmanna til að auka orkuframleiðslu og útflutning til meginlands Evrópu og nána samvinnu norskra stjórnvalda við framkvæmdastjórn ESB í þessu skyni. Loks var fjallað um hvernig ákvörðun Finna frá árinu 2014 um endurnýjun og uppbyggingu kjarnorkuvera hefði litast af ógn frá Rússlandi.

Sérstök umræða var um samstarf um netöryggi innan EES og voru ítalski Evrópuþingmaðurinn Ignazio Corrao og Gísli Rafn Ólafsson framsögumenn. Í máli þeirra og umræðunni sem á eftir fylgdi var m.a. farið yfir netöryggisstefnu ESB og tillögu framkvæmdastjórnar ESB um útvíkkun reglna um netöryggi (e. Cyber Resilience Act). Tillagan felur í sér að gerðar verða netöryggiskröfur við hönnun, þróun og framleiðslu á hvers kyns nettengdum vörum til sölu á innri markaði ESB. Þá er í tillögunum m.a. kveðið á um tilkynningarskyldu framleiðenda nettengdra vara til að upplýsa um hvers kyns öryggisbresti. Tjón og kostnaður vegna netárása og netglæpa er talið hafa numið 5,5 billjónum evra á heimsvísu á síðasta ári. Þá fór Gísli Rafn yfir netárásir á Vesturlönd í kjölfar innrásar Rússlands í Úkraínu en a.m.k. 130 stofnanir í 42 ríkjum hafa orðið fyrir barðinu á slíkum árásum.

Þá var fjallað um tillögu um áætlun um öryggi fjarskipta og gervihnattakerfi ESB. Markmið með uppbyggingu fjarskiptanets um gervihnetti er að styrkja viðnámsþol ESB-ríkja við áföllum og tryggja stjórnvöldum áreiðanlegt fjarskiptakerfi sem m.a. styður við eftirlitskerfi stjórnvalda, vernd mikilvægra innviða, stjórnun á neyðarstund og við landvarnir. EFTA-ríkin innan EES hafa unnið álit um verkefnið og óska eftir aðild að áætluninni á sama hátt og þau eru þátttakendur í örðum áætlunum ESB sem snúa að innri markaðnum.

Loks var fjallað um *European Political Community*, fund þjóðarleiðtoga ríkja Evrópu, að frátöldu Rússlandi og Hvíta-Rússlandi, sem fram fór 6. október sl. og ætlunin er að halda tvisvar á ári. Markmið hins nýja vettvangs er að skapa leiðtogum Evrópuríkja innan og utan ESB vettvang til skoðanaskipta og stuðla að samvinnu um viðbrögð við aðstedjandi vanda á viðsjárverðum tímum þegar orkukreppa vofir yfir, verðbólga fer vaxandi, samdráttar gætir í efnahagslífinu, ójöfnuður fer vaxandi, straumur flóttafólks eykst og loftslagsbreytingar láta að sér kveða. Í umfjöllun um hinn nýja vettvang var lögð áhersla á að hann yrði ekki til þess að draga úr öðru samstarfi Evrópuríkja.